

Information

– underårigs rätt i dödsbo

Överförmyndarnämndens tillsyn

Överförmyndarnämnden har enligt lag till uppgift att utöva tillsyn över bland annat förmyndares och gode mäns verksamhet. När en underårig har del i ett dödsbo gäller särskilda bestämmelser. Av särskild vikt är att en förmyndare eller en god man som tar del i en bodelning eller skifte för den enskildes räkning ska ansöka om överförmyndarnämndens samtycke till dödsboets fördelning. Det är därför nödvändigt att upprätta en formell arvsafteshandling och ge in denna till överförmyndarnämnden för granskning och godkännande. Nedan redogörs närmare för de åtgärder och förhållanden som du bör iaktta vid frågan om arvsifte. När inget annat nämns avses med ställföreträdare antingen förmyndaren eller den gode mannen.

Ställföreträdarskap för underåriga

Förmynderskap

En underårig företräds normalt i sina ekonomiska angelägenheter av sin förmyndare. I allmänhet är barnets föräldrar förmyndare, vilket följer av att den ena eller båda föräldrarna också är vårdnadshavare. Det är dock inte alltid som en förälder, vårdnadshavare och förmyndare är samma person.

Godmanskap i vissa fall för underåriga

I de fall då förmyndaren på grund av hinder av rättslig natur inte kan handla på den underåriges vägnar ska en god man förordnas för den underåriga. Sådant hinder förekommer särskilt i det praktiskt viktiga fallet att underårigt barn tillsammans med sin far eller mor är delägare i samma dödsbo. För vården av den underåriges rätt i dödsboet träder god man in i förmyndarens ställe. Överförmyndarnämnden är den myndighet som förordnar en god man.

När det gäller arvsavstående från förmyndare till omyndigt barn är barnet att anse som dödsbodelägare om avståndet avser hela arvslotten eller viss kvotdel av densamma. Omfattar avståndet däremot visst bestämt belopp eller bestämt gods eller dylikt (så kallat legat) är den omyndige inte att anse som dödsbodelägare och god man ska då inte heller förordnas.

För vården av den underåriges rätt i dödsboet har den tillfälliga gode mannen att iaktta i huvudsak samma förhållningsregler som en förmyndare. Förvaltningen av den underåriges egendom övertas emellertid av förmyndaren när bodelning och skifte skett, eller avtal slutits om sammanlevnad i oskiftat bo.

Ställföreträdarens rättigheter och skyldigheter

Ställföreträdarskapet omfattar, förutom rätten att på den underåriges vägnar delta i bodelning och skifte eller sluta avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, även rätt och plikt att för den underåriges räkning ta del i boets förvaltning och utredning.

Vad gäller boets förvaltning och utredning ska följande särskilt uppmärksammas.

Ställföreträdaren ska se till att bouppteckning sker senast inom tre månader efter dödsfallet och denne är skyldig att närvara vid bouppteckningen. Vidare måste ställföreträdaren också bevaka att bouppteckningshandlingen ges in till Skatteverket för registrering senast en månad efter det att den blivit upprättad. Av stor vikt är att ställföreträdaren ser till att dödsboet upprättar en skifteshandling så snart som möjligt och ser till att fördelningen granskas och godkänns av överförmyndarnämnden.

Testamente och arvsavstående

I samband med bouppteckningen kan testamente företas. Ställföreträdaren ska då ta del av testamentet för den underåriges räkning. I detta sammanhang ska särskilt uppmärksammas att ställföreträdaren inte får för huvudmannens räkning avstå från arv eller testamente. Detta innebär att ställföreträdaren inte kan medge ett testamente om detta skulle få till följd att den underårige därigenom avstår från arv. Är den underårige bröstarvinge bör ställföreträdaren tänka på att göra förbehåll för den underåriges laglott.

Dödsboets förvaltning

Sedan bouppteckning förrättats ska ställföreträdaren delta i dödsboets förvaltning och utredning. I det sammanhanget ska boets tillgångar utredas och dess skulder betalas. Vissa åtgärder kan då kräva tillstånd av överförmyndarnämnden. Sådant tillstånd krävs om t.ex. fastighet eller bostadsrätt tillhörig dödsboet ska säljas eller lån ska tas upp m.m. Det är ställföreträdaren som ska ansöka om överförmyndarnämndens samtycke i sådana fall. Närmare information om hur du går tillväga i dessa frågor lämnas vid kontakt med överförmyndarnämnden.

Dödsboets avveckling

När bouppteckning är avslutad ska boet avvecklas. Finns efterlevande make/maka (härefter make) ska bodelning först göras varvid egendomen delas i två lotter. Den ena lotten tillhör den efterlevande maken och den andra ska därefter bli föremål för arvskifte. Mestadels företas dessa åtgärder samtidigt och sammanförs i en gemensam handling kallad bodelning och arvskifte. Om den avlidne var gift vid tiden för dödsfallet ärver den efterlevande maken kvarlåtenskapen. Gemensamma bröstarvingar betraktas som efterarvingar och får därmed vänta på sitt arv till dess den efterlevande maken avlider.

Särkullbarn

Barn som inte är makarnas gemensamma (särkullbarn) har alltid rätt att få ut sitt arv vid sin förälders död. Särkullbarn kan genom sin förmyndare avstå från sitt arv till förmån för den efterlevande maken om överförmyndarnämnden ger sitt samtycke. När den efterlevande maken dör, har särkullbarnet rätt som efterarvinge att ta del av den efterlevandes kvarlåtenskap.

Södertälje kommun, underårigrätt i dödsbo

Observeras bör att om särkullbarnet begär att få ut sitt arv eller har den avlidne testamenterat sin kvarlåtenskap till någon annan än maken, är den efterlevande maken garanterad att få tillgodogöra sig egendom till ett värde som uppgår till fyra gånger det prisbasbelopp som gällde vid dödsfallet.

Sambo

Om den avlidne var sambo är inte den efterlevande sambon arvsberättigad. Sambolagen som avser sambors gemensamma bostad och bohag ger dock efterlevande sambo möjlighet att begära bodelning. Vid bodelning har efterlevande sambo rätt att som sin andel alltid få ut så mycket egendom som motsvarar ett värde om två gånger prisbasbeloppet vid tiden för dödsfallet.

Utbetalning på spärrat konto

När en omyndig på grund av arv eller testamente har fått pengar eller värdehandlingar till ett värde överstigande ett prisbasbelopp eller med villkor om särskild överförmyndarkontroll, ska den som sköter utbetalningen från dödsboet sätta in medlen hos bank eller kreditmarknadsföretag, med uppgift om att medlen inte får tas ut utan överförmyndarnämndens tillstånd (så kallad överförmyndarspär). Detsamma gäller eventuella försäkringsmedel överstigande nu nämnt belopp som tillfaller den omyndige. Vidare skall den som sköter utbetalningen genast anmäla förhållandet till överförmyndarnämnden och förmyndaren.

Skyldigheten att sätta in medlen på spärrat konto och anmäla förhållandet till överförmyndarnämnden och förmyndaren följer av 16 kapitlet 11 § föräldrabalken.